

lum interdiu, sed etiam noctu: et pluries accidit, vigilem assedissem totam noctem moribundi lecto; quin id impediret, quominus postridie ludi defatigationi de more interesset. Feriatos dies, quoniam ab schola cessabat, in charitatis ministeriis agebat integros: mane totum sacro Tribunali dabat indefessus; a prandio piam instituebat pompam, in qua, praeunte crucis vexillo, ibat puerorum agmen, immixtusque vilis populus, ad quem invitandum, gravi pausa sonabat aes campanum; sequebatur Dionysius, alterne per vias canens Doctrinam Christi, donec pervenirent ad Templum Mariae Virginis Guadalupanae dicatum honoribus: ibi mysteria Sanctae Fidei primum explanabat, postea de bonis, atque emendatis Christiani moribus dicebat, pauca quidem, ne taedio esset, efficacissima tamen ad movendos animos, id potissimum curans, ut vulgaribus uteretur vocibus, quas consessus ille, nullis cultus doctrinis, intelligeret; postremo, flexis genibus, elata voce, intentissima pietate Guadalupanam Virginem salutabat illis precibus, quae vulgo Litaniae nuncupantur. Qui Dionysium in ejusmodi rebus totam diem intuebantur, penitus intelligere non poterant, quoniam tempore pararet, quae discipulis in schola dictabat; quoniam etiam Sacerdotum precationibus, aliisque Sociorum officiis quotidianis intenderet. Sed nimirum his nunquam deest tempus ad officia sua conficienda, qui boni diei particulam incassum praeterire non desinunt. Dionysius, quae suae partes erant,

erant, antehabebat caeteris occupationibus; quibus eatenus praestabat operam, quatenus, re considerata, intelligeret, superesse sibi et pro illis tempus ab expleto suo munere.

Demonstravimus alibi, grassatam fuisse per eos annos in Mexicano Regno pestilentiam; et Guanasuatus, frequentissima, populoque referatissima Civitas, hujus fuit calamitatis pars non exigua. Duo erant pro immensa populi multitudine Parochi; qui sane alternabant in sudore muneris: alter enim cessabat mensem, alter adlaborabat. Erant et Sacerdotes, tum ex iis, quos appellant Saeculares, tum ex religiosis familiis; pauci tamen pro tot hominibus, ea praesertim insaevientis luis tempestate. In ea publica aerumna Socii, quanquam parvo essent numero, strenuam operam civibus praestiterunt. Et primo quidem Collegii Rector, ut per omnes urbis regiones latius in dies manare morbum intellexit; Parochum ultro convenit, quicum collatis consiliis, tandem postulat, civitatem quadrifariam dividi; quartam partem sibi, ac suis designari; tres alias Cleri reliquum in se recipere; quo videlicet morientium indigentiae paulo commodius, atque expeditius providerent. Nihil profecto aequius, aut publico bono magis consentaneum; sed obortis quibusdam difficultatibus, consilium evanuit. Ergo Socii, nullo discrimine, per totam urbem festinabant, ut sacra poenitentia expiarent infirmos, ut postremas religiones ministrarent morientibus: et cum esset urbs illa non modice protensa, et

in praeruptis clivi aedificata; ut irent, redirentque celerius, equis illos uti, opportune fuit ab Superiore imperatum. Et sane totum in his diem insumebant; cum diluculo unusquisque domo egrederetur, supplici praeunte turba, quae ad afflatos contagione perduceret. At Socii duntaxat quatuor pro immensa provincia superfuere; caeteris aut pestilentia interceptis, aut alias impeditis. E quatuor illis fuit Dionysius, qui quanquam tradendae philosophiae intendebat; tum instante necessitate, tum discipulis prope modum omnibus eodem morbo correptis, toto illo tempore Magisterium cum charitatis munere commutavit. Adlaborabat quidem, nulla sibi data cessatione; ac per multos continenter dies illam etiam quietem delassato suo corpori negabat, qua noctu caeteri fungebantur: quidam enim Socius contagione perstrictus, atque immodice obnoxius timoribus ad repraesentatae mortis imaginem, aegerrime ferebat, Dionysium a se noctu abesse; qui si cubitum iret, recuperaturus vires pro insequentis diei laboribus, mox aegroti ejusdem nomine instanter appellabatur. Non latebat Dionysium, quod et ipsi palam ab aliis dicebatur, ea esse occupati morbo cerebri deliramenta; nihilo tamen secius commiserabatur hominem, qui veros metus a falsis imaginibus patiebatur. Ab illo vocatus, temperare sibi non poterat, quin illico assurgeret e lectulo: ibat ad infirmum in eximia vultus mansuetudine; recreabat illum suavissimis verbis; conabatur, qua poterat, a possessione mentis de-

deturbare illa tanquam spectra, quae miserum territabant; et magnam noctis partem apud afflictum consumebat. Id autem Collegii Moderator cum tandem rescisset, serio alloquens Dionysium, praecepit, ut in illis horis, quae nocturnae quieti dabantur, ab ejusmodi officiis abstineret; atque ille, nunquam non promptus ad Superioris nutum exequendum, commiserationi obedientiam antetulit.

Desiit tandem pestilentia; et Dionysius non levi civitatis admurmuratione finem imposuit cursui philosophico, quem tot adversa interceperant. Sed Provinciae Magistratus rem facturus gratam hominibus bene de Societate meritis, in eadem urbe constituit manere Dionysium, qui a virtutum universitate mirum in modum acceptus fuerat Guanasuatenisibus. Destinatus ergo ad sacras excursions per oppida, et pagos finitimos, facile conjicitur, quam ingentes conatus, et sedulam operam adhibuerit in ejusmodi laboribus pro bono animorum suscipiendis, qui lubentissime iis vacabat, cum ex munere non deberet. Quo sane tempore nihil differebat Dionysius in novo munere constitutus a Dionysio Magistro, nisi quod Magister partem diei dabat litterariis, partem sacris ministeriis; nunc autem gymnasii cura solutus, totus erat in expiandis poenitentia civibus, et orationibus ad populum aut in publico dicendis, aut in cubiculo elaborandis. Et quales fuerint ejusmodi orationes, inde argumentari licet, quod omnes mirabantur in Dionysio dicente, limpidissimam
cla-

claritatem, robusta cogitata, jucundam suavi-
loquentiam, absolutam operis perfectionem: sibi nimirum in exemplar assumpserat Paulum Sennerium, ad quem non longe accedere profecto adeptus fuerat; cuius etiam fervida pietate in concionibus abripi videbatur. Non habuit naturae beneficio plenam vocem, quae mire solet juvare dicentes e suggestu; sed tanta illi vis, et potestas de coelo inerat, tanta sanctioniae opinione ab adstantibus audiebatur; ut illorum animos veluti manu pertentans, quocunque vellet, adduceret. Copiosa messis erat, quam in sacri fori subsellio colligebant Socii a Dionysii seminatione in suggestu: *Et certe, agebat quidam, miras animorum a perditis moribus ad honestatem conversiones referrem, quas Orator Dionysius efficiebat; nisi haec arcana reservata fuissent inviolato sigillo sacrae poenitentiae Ministris.* Cum pro sacris excursionibus egrediebatur, oppida propinqua christianis institutis, cultu, et doctrina informaturus; in singulis ejus verbis, atque operibus ingens desiderium salutis animorum maximopere elucebat: hoc tamen desiderium nunquam non erat ad prudentiae leges, atque ad animi demissionem compositum. Et quanquam antiquitatis jure saepius esset primus in comitatu, et propterea caeterorum Superior appellatus; in rebus omnibus agendis pendere prorsus gaudebat a Sociorum comitum voluntate; adeo quidem ut vel Sacrarum Orationum, quas diceret, illud esset argumentum, quod sibi ab illis designari, ejus animi demissio

pe-

petebat, urgebat, impetrabat. In illo Apostolatus tempore pene quotidie pro concione dicebat incredibili fervore; ac praeterea familiariter ad se convocatos pueros mysteria Fidei docebat, prolixè quidem, et tota mentis intentione; quanquam non leve negotium illi facesseret aetatis tenerae incogitantia. Sedebat ante Solis ortum in poenitentiae tribunali, nec exurgebat, nisi constituto tempore ad Aram facturus; a qua rediens ad eundem locum, ad meridiem usque durabat in Confessionum defatigatione. Id vero jucundissimi erat spectaculi, quod subsellium, in quo sedebat pro tergendis animis Dionysius, fere circumdatum erat corona pauperum, et miserorum; qui delictum illi erant, et quibus abundantius effundebat thesauros lenissimae charitatis. In his etiam laboribus conabatur, qua poterat, nihil desciscere a disciplina, quam domi tenacissimus observabat; quin imo agebat ipse postmodum: *Quamdiu vacavi sacris excursionibus, operae pretium duxi, supplere industria virtutes, quas reapse non habebam; ne viderer homines verbis ad bonam frugem velle traducere, factis autem ad mores minus probos, vel certe ad oscitantes cohortari.* Haec ille; verum nemo erit ullus, qui aut minus recte agentem, aut quovis tempore oscitantem Dionysium, ab ejus religiosa infantia conspexerit. Ubilibet esset, fervidus agebat, probitatis exemplar se praestabat, bonum civibus, honorem Societati, gloriam Numini procurabat. Haec ductus opinione Superior, designavit illum, ut

Y

tem-

templi aedificationi interesset, quod pro Sociorum ministeriis a fundamentis erigebat Guanasuatensis munificentia. Id certe muneris non erat ejus indoli consentaneum; cum a curis omnibus, quae mentem in varia distrahunt, abhorreret natura: sed cum esset ejus animo apprime jucundum, in quolibet Superioris nutu Divinam respicere voluntatem; nihil distulit injunctum officium aggredi, atque insuper voluptatem quaerere in illa cogitatione, quod cultui Numinis esset, quidquid in opere molestum, et perarduum sibi contingeret. Id assidue volvens animo, non parcebat industriae, aut laboribus, ad Dei domum festine concinnandam. Computabat rationes oppido accurata diligentia; nec diem unquam transire patiebatur, quin accepta, et expensa fidelissime notaret. Patrem suum, Veracrucis commorantem, saepius orabat, ut in illa urbe, commercio florentissima, coemerentur nonnulla in novi Templi ornamentum: et quamvis nihil unquam gratis donandum pro suis religiosis usibus exigeret; non recusabat accipere charitatis nomine, quae pro sacris Aedibus mitterentur. Ita demum non mediocriter juvenibus Dionysii sudoribus, magnificum, et sumptuosum aedificium absolutum est; Sociique consueta ministeria, plaudentibus exultatione civibus, finitimisque ad celebritatem concurrentibus, auspiciati sunt.

Ab his appellatus Mexicum ad Ministerium exercendum in Divo Petri, et Pauli Collegio; quanquam Sociis praesesse vehementer
exti-

extimuerat, nihilo tamen minus obtemperavit alacriter. Plausere Socii juvenes, qui Theologiam ibidem attingebant; cum ad se venire suavissimae indolis Ministrum inaudierunt: nam tametsi intelligerent, hominem esse spectatissimae probitatis, et cui chara imprimis domestica disciplina; nihil vero dubitabant, hanc illum leniter, et prudentissime exacturum. Nec sane decepit eos, quae praecesserat de novi Ministerii virtutibus fama; nisi quod has longe praestantiores, quam tulerat vox publica, in muneris exercitio suspexerunt. Jam a Ministerii exordiis eminere propalam efficacissima ejus vigilantia, cautissima prudentia, eximiaque, ac pene dicam, incredibilis charitas. Quam liberalis in iis concedendis, a quibus nulla veniret domesticae disciplinae jactura; tam tenax erat in iis negandis, a quibus vel remote metueret periculum Ignatianis institutis, et moribus. Magistratum ejusdem Collegii gerebat tunc temporis vir quidam optimo animo, et castigatissima vita; sed qui observantiae studio, fortasse nimium ardentis, praereptus, ipse per se volebat omnia gubernare; proptereaque angustissimos terminos auctoritati Ministri definierat. Inde accidit non semel, ut unus aliquis e Sociis, quas a Ministro facultates obtinere non poterat, easdem a Rectore impetraret. Id enimvero nullum unquam extorquere potuit internae molestiae indicium a temperantissimo Dionysio; qui solebat in similibus dicere pacifico; et subridenti vultu: *Nec Luna lucem habet, nisi ab Sole; nec ego au-*

toritatem, nisi a Moderatore; a quo quidem non mihi est facultatum amplitudo, quae solet aliis Ministris. Nudus omnino a singulari erga hunc, aut illum benevolentia, in eos quodammodo ferri peculiariter videbatur, qui virtutibus excellabant. Non ira commotus, aut alio ductus in composito affectu imperabat; quod sane manifestum fecit interdum, cum nonnullus (ut sumus homines) male acciperet ejus imperia: tunc enim ille pari constantia, et mansuetudine respondebat: *Quod faciendum praecepi, non temere est ab arbitrio meo; sed ab Lojolae institutis, ab Societatis legibus, a pervetusta consuetudine, quam Majores nostri probaverunt.* Socio cuidam juveni designato, ut in externo templo solemnibus interesset, cum alter, minus ipsi acceptus, daretur in comitem; extemplo Ministrum convenit, et pluribus precatur, alium sibi comitem destinari. Audiit patienter Dionysius, et quamsuavissime inquit: *Ego vero cum muneris mei partes omnino implere debeam, hunc certe non elegi temere, sed, servatis rerum vicibus, designavi; si tibi placuerit alter, Collegii Magistratum conveni: sane vellem tuo desiderio satisfacere; neque tamen possum arbitrato meo gubernare.* Ita quidem apprime justum, pacificum, et numeris omnibus moderatum gessit Ministerium, quod nullis utebatur potestatis administris, nisi lege, ratione, consilio.

Haec autem lenissima gubernatio non deflectebat in solutam, ac remissam; quin imo alii, noctuque intentus, invigilans, efficacissimus

sus erat, ut disciplina constaret. In noxios animadvertibat; singulari tamen prudentia, quae ad justitiae trutinam verba dispensabat. Connivebat in erratis, quae magis a misera natura, quam ab animi improbitate sunt: etenim probe intelligebat, a frequentibus ejusmodi animadversionibus hominem saepius exasperari, raro emendari. Nunquam vero praetermittebat eos corrigere, qui aut identidem labeantur, aut domesticam pacem turbabant, aut charitatis unitatem scindebant, aut bonum Societatis nomen degeneri quovis facto maculabant. Generatim in subditis corrigendis, urbanissimam suavitatem primum adhibebat; cui suavitati, cum inutilis fuisset, surrogabat auctoritatem, atque auctoritati tempestivam severitatem; quae vero severitas non prorumpebat in contumeliosa verba, quae praeseferrent corrigentis iracundiam; sed in ea, quae peccantis emendationem procurarent. Et certe (quod postmodum intellectum est ab ore nonnullorum, in quos interdum irruit ejusmodi severitas) asperiora id generis medicamenta nunquam non condiebat Dionysius oleo charitatis, ut suaviori agerent efficaciam. Sed potissimum exemplo juventutem sibi subditam ad Societatis leges, et mores observandos instimulabat. Nulli unquam objecit domesticarum legum violationem, cujus reum invicem posset aliquis Ministrum arguere. Ac profecto, quanquam positus in fastigio, totus pateret omnibus; et plures fuissent, qui attente, curioseque verba ejus, et facta investigarent,

ae pene cogitata introspicere conarentur; nullus omnino fuit, qui delinquere Dionysium conspexerit, nisi forte, idque raro, in minimis illis, quae vitare omnia non potest infirma mortalitas. Nonnullos etiam, quos ingenio vegeto, et sagaci pollentes cognoverat, enixe oravit, ut, quoties ipsum in aliquo peccantem animadverterent, continuo admonerent: quam admonitionem magni futuram momenti aiebat tum ad privatam animi sui perfectionem, tum ad publicum munus majori gerendum utilitate. Quorum Sociorum unus ut sincere fatetur, se maximopere curiosum in Ministri vitam observandam intendisse; ita etiam testatur, vix aliquando reperire in illo potuisse levissimum erratum in Societatis praescriptiones: caeteri autem aperte dixere postmodum, se quidem, cum maxime adlaborassent in ejus rimandis moribus; omnino judicavisse, Dionysium esse hominem ad Ignatii leges quasi natura conformatum.

Haec agentem occupavit exilii lex, quam ejusdem Collegii Sociis promulgavit Josephus Galvezius, cui Legati ab Rege potestas erat in Mexicanis. Hic Legatus cum Ministri suavissimam indolem actutum novisset, ac miram in re subita serenitatem suspexisset; suam illi benevolentiam impertivit, ipsumque omnino voluit sibi comitem in toto Collegio perlustrando, in excipiendis rei universae rationibus, in profectioe Sociorum adornanda. Haec Legati benevolentia, quam sincera, et religiosa affabilitas Dionysio comparavit, ansam ipsi praebuit,
ut

ut panni volumen non modicum, et plura ex officinis, medicamentaria, lintearia, culinariaque in exulum emolumentum a Galvezio postulareret, atque obtineret: quae sane diuturnum fuere monumentum industriae sollicitudinis, quam Dionysius in suorum subsidium, illo etiam repentinae calamitatis tempore, demonstravit. Ut erat Collegium illud numerosum inprimis, nec facile haberi poterant pro tot hominibus rhedae vectoriae; tripartito egressi sunt, postremum agmen regente Dionysio. Hic exivit Mexico Kalendis Quintilibus; atque ejusdem charitas ab eo praesertim tempore, tanquam fluvius extra ripas effluens, mirifice in Sociorum bonum influxit multiformis beneficentiae alluvionibus; a quibus non cessavit totum quinquennium, donec fato concessit. Jucundissima vultus hilaritas comitabatur hominem in primo illo itinere terrestri; omnesque tum verbis, tum operibus cohortabatur, ut ingruentibus malis patientiam opponerent, ut Domino in laetitia servirent, ut afflictos animos ad aeternam patriam converterent. In diversoriis efficacia, et sedulitate incredibili adlaborabat, ne deessent unicuilibet e suis commoditates illae, quas religiosi homines habere pro loci, et temporis natura poterant; intereaque suimet nihil curans, quae sibi deberi ex munere videbantur, aliis facile concedebat. Xalapam cum attigisset exulum turba, indeque propter praerupta itinera cessare a rhedis deberent; ejus oppidi Parochus, qui Dionysio necessarius erat, gradariam, ac decenter
Y 4 ephip-

ephippiatam mulam illi mandavit. Laetus quidem, et multis grati animi significationibus beneficium Minister accepit; id autem, quo viam alter commodius ageret: nam ipse sibi succussatorem equum ex delatis meritoriis elegit. Quintodecimo fere milliario ante Veramcrucem parvus est pagus, Prisca Veracrux appellata; quae floruerat olim commercio, et opibus, ante novam illam conditam, et nomen ipsi cum oppidanis concessum. Ibi opperiebatur Dionysium Sebastianus, ejus frater natu minimus, ut ipsum, atque ejus comitatum opipare tractaret. Gratias egit effusissimo, et sincerissimo animo Dionysius, qui et nihil non tentavit, ut suis omnibus perquamutilis esset urbana Sebastiani charitas, a quo precibus obtinebat, quidquid religiose inopum solatio consentaneum arbitrabatur: more nimirum amantissimae Matris, quae filium in adversis rebus ut consoletur, nulla non adhibet tum verborum officia, tum factorum obsequia. Plane intelligebant omnes, prae semetipso cordi Ministro esse calamitosorum agmen, quos in ea peregrinatione gubernabat. Trimestre spatium, ac dies aliquot Veramcrucem tenuit, cum Sociis, qui sacrae scientiae dabant operam, aliisque pluribus additis, in domo quadam collocatus, ampla illa quidem, sed quae tantam multitudinem capere satis non poterat. Dionysius angustissimum binas inter portas cubiculi cujusdam angulum suo lectulo delegit; quo certe angulo magis incommodum alium aegre in tota domo reperisses. Equidem ignoro, num pro
 suis

suis usibus aliquid a Patre, fratreve, toto illo tempore postulaverit; liquido autem constabat, quod assiduus efflagitaret pro recreandis infirmis, pro inopibus adjuvandis. Quin imo Patrem, et fratrem praemonuerat, aut nulla unquam cibaria immitti sibi, aut ea esse, quae sufficerent pluribus invitandis: nihil enim se libenter manducare, nisi e Sociis complures haberet convivas. Quo quidem in genere, familiae Pereziorum innumera refert accepta, quae tunc ibi erat pubes Mexicana.

In illis etiam habitaculi angustiis, et turbatissimis undique rebus, non cessabat a pietatis institutionibus, et religiosae disciplinae studio promovendo. Magnopere dolebat tanquam de supremo infortunio, quod Sociis in ea domo conclusis non ad Aram facere, non interesse Divino Sacrificio liceret: eaque propter, quamquam res erat plena difficultatibus, nullum non movit lapidem, ut domesticum Sacrarium erigeret, atque Aram geminam, et sacram supellectilem, sui Patris auxilio, et opera, compararet. Nec animo concidit ad auditum post dies paucos imperium, ne Socii Sacrum facerent, nisi in ocluso loco, cui tamen fores essent in viam publicam. Dionysius enim viribus omnibus enisus est, ut sutrina illi concederetur in proximo posita, in quam duplex erat aditus, alter ab atrio domus, quara Socii inhabitabant, alter a via publica: quo postremo semper obserato, erectus est locus ille in sacellum, cui omnia ex praescripto conveniebant. Hac superata

rata difficultate, ad legum custodiam, et rei domesticae bonum ordinem se convertit: ac primum omnium curabat otium dispellere, sane usus prudenti suavitate, nec, quasi rebus integris, objurgans, aut operam postulans nihil intermissam; sed industria sagacitate hunc, aut illum alloquens, ea disseminabat, quae magis, magisque ad scientiarum amorem juvenum animos inflammarent. Solebat etiam, tanquam solvi sibi dubium expeteret, quaestiones aliquas enucleandas ultro excitare, sive de morum scientia, sive de caerimoniis in re Divina peragenda, sive de sacris paginis explanandis. Promovit, qua potuit, efficacissimus, ut venientes exules in Italiam, Italorum linguam discerent omnes: quo factum est, ut quidam, cui non omnino ignotus ille sermo, Magistri vices ageret, pluresque ad illum quotidie Socii concurrerent auditores, etiam ex illis, quos ad longos annos liberalium artium Magisteria decoraverant. In hac auditorum turba comparere Minister non erubuit; nec linguae Italicae rudimenta, instar elementarii pueri, committere memoriae recusavit. Caeterum magis occupavit hominem cogitatio perducendi ad exitum desideria, quae diu foverat, ut Socii omnes, priusquam se se darent maris periculis, animos excolerent per dies octo Divinis meditationibus. Pia profecto cogitatio! Sed quae videbatur executioni mandari non potuisse; cum pro tanto Sociorum numero illa esset domus angustia, ut pene vix unus aliquis loco se moveret, quin
ac

ad plures offenderet: proindeque summopere difficile, atque arduum erat, illam adipisci ab humanis imaginibus vacuitatem, atque ab omni strepitu solitudinem, quae peropportuna censetur ad audiendam Dei vocem, se se in animas insinuantem. Quod cum Dionysium non lateret, saepius auditus est in haec erumpere: *Faciamus, invito malo daemone, quod pro tempore liceat; et pauca, quae nunc egerimus, plura fient apud Supremum cordium Scrutatorem.* Et quidem propalam omnes conspeximus, in pietatis rebus, quas homo Deo confisus aggreditur, nihil esse tam difficile, quod perinde habendum sit, ac si omnino fieri non possit. Suavi, ac prudenti diligentia se se ab loci difficultate Minister expedit: collatis enim consiliis cum aliquibus fervore praecipuis, et potissimum cum Joanne Rotericio, cui maxime id erat in votis; non imperio, sed precibus obtentum est, ut cubiculum mediocris amplitudinis interdiu vacuum esset pro volentibus ad dies octo vacare sacris commentationibus. Et quanquam vetuerit Dionysius, nomen suum apud invitandos appellari, ne videlicet ab ejus auctoritate cogi viderentur; magna Sociorum pars ad navigationis pericula piis illis exercitationibus comparavit se se; quibus autem praecipue Minister, omnesque ad modestiam, silentium, et mirabilem temperantiam exemplo cohortabatur.

Ita refecto animo, accinxit se ad proximam navigationem; quae ut minus incommoda esset Sociis, pluribus insudavit, quam debuisset

ex munere; non modica passus est a multorum incogitantia, et nonnullorum indole impotenti; magnamque pecuniae summam, sibi a suo Patre pro suis usibus erogatam, in universorum bonum impendit. Magnanimus, atque imperterritus Patri, fratri, et natali solo valedixit; ac demum octavo Kalendas Novembres Veracrucis solvens, Havanam contendit. Mensem ferme totum in anchoris fuit ad Havanienses; a quibus postea navigans ad Hispanos, post integrum trimestre, ingentibus aerumnis, et periculis refertum, Gades appulsus est. Hoc sane difficillimo suae vitae tractu, nihil sui dissimilis Dionysius, plura dedit omnibus et fervidae in Deum religionis, et mirificae tolerantiae documenta. Quoniam non licebat, quotidie Sacrum omnes peragere Sacerdotes, Dionysius ad Aram faciebat, quo die suae vices erant; caeteris vero diebus intentissima pietate dapem Eucharisticam a Sacrificante accipiebat. Omnibus, ut se daret occasio, vultu placido inserviebat; et silentio submississimus devorabat, quae plura suis et oculis, et auribus injucunda saepe obveniebat intueri, atque inaudire. Non semel diem totum exegit impransus, quoniam stomacho ejus incredibilem nauseam movebant immunda quaedam in appositis cibis comperta; neque vero tunc liberum ori suo faciebat in verba erumpere, nisi quae pietatem, atque unitatem cum Numine, a quo veniunt omnia, redolerent. Horrenda vero aerumna inter caeteras fuere tenebrae illae, non a natura, sed ab arte factae, quae

quae navigii ejus vectores identidem affligebant; quippe hi vectores in cavo medio super sarcinas erant; sed turgescente mari, ne, fluctibus obruerentur, occludebatur ejusdem cavi porta, in alto posita; qua reserata, diem intuebantur; obserata vero, quasi in concubia nocte caecutiebant. Dionysius illis diebus diuturnae nocti quamsimilibus Divina meditabatur fere non interrupte, audiebaturque magna cum fiducia Deum alloqui, et Davidica illa ingeminare: *Tibi derelictus est pauper; Orphano tu eris adjutor.* Illarum etiam tenebrarum tempore auctor erat Sociis, ut, qua possent, congregarentur, preces illas, quae Sanctorum Litaniae nuncupantur, alterne dicturi; salutatione Angelica sexages repetita, Deiparam precaturi; aliorumque coelestium patrocinium nominatim imploraturi: *Cur enim, aiebat, haec pauca, quae sereno coelo facimus, tristiori tempore omittamus?* Pro designata sibi lectione de Divinis rebus, ut etiam pro Sacerdotum precibus quotidianis; hinc, atque hinc offendens, conabatur in excelsum navis ascendere, ac sub dio parumper esse; nihil profecto exterritus ad irati maris faciem, dum habere quoquomodo posset hoc animi assuetum alimentum. Postridie quam Gades attingit, cum toto comitatu transvectus fuit in proximum Mnestei portum, positusque in ampla domo, quae fuerat olim Sociorum diversorium. Ampla, inquam, domus erat; sed ubilibet pervenirent exules, nulla designabatur amplitudo, quam tot convenientium numerus angustam non faceret.

xeret. Obtigit Dionysio cubiculum, in quo tres duntaxat lectuli, non omnino incommode, sterni poterant; nihilo tamen minus, tres elegit sibi contubernales, quorum unus ante annos aliquot membris captus, et lecto semper affixus, nullo non egebat auxilio; alter autem prae senio pene repuerascebat. His, tertioque ut commodius potuit, collocatis; ipse quartus cubili suo destinavit angulum ita portae proximum, ut hanc aperire non posses, quin Dionysio afferres non leve incommodum. Ingenti fuit subsidio contubernalis Minister binis illis infirmis, quos diu, noctuque verbis, atque operibus recreare, fovere, consolari, unum suae curae munus commissum videbatur. Nec interea destitit a praestandis officiis Mexicanæ juventuti: nam ut primum intelligeret, aliquem aegrotare, aut inopia laborare; suppeditabat ille pro impensis ad medicamenta, vel alia quævis necessaria coemenda: ut nullo fallendi periculo affirmare possimus, maximam pecuniæ partem, quam suus ipsi Pater larga, et benefica manu erogabat; in adjuvandis Mexicanæ pubis inopibus Dionysium impendisse. Haec autem charitatis officia nihil impedierunt, quominus constitueret sibi quotidianam horarum distributionem, quæ nihil differebat ab arctissimæ disciplinæ tirocinio. Quicumque Dionysium exquireret, illum nullibi reperiebat, nisi aut in suo cubiculo legentem, Divina meditantem, praedictis binis infirmis inservientem; aut in sacrario domestico genuflexum, ubi magnam diei par-

partem ante Numen Eucharisticum consumebat. Octo etiam dies ad jucundiorē secessit solitudinem, sacris meditationibus transigendos: ad quam piam operam sacramento se obstrinxerat, ut alii Socii complures, postremae navigationis tempore; cum a mari tumido, ventis adversis, et male regente gubernaculo, navis cursu prohibita, lentissime, ac semper oblique progrediretur; indeque periti rei nauticae pejora ominarentur. Tot exemplis illibatissimæ sanctimoniae, non vulgari admiratione defixit Socios aliquos, dignitate, doctrina, et probitate claros, qui e diversis orbis regionibus ad exilium properantes, inibi loci diversabantur.

Tres menses ibidem conquieverat Dionysius, cum ad Corsos navigare imperatur: qua in navigatione id improperum, et maximopere infaustum ejus animo religiosissimo contigit, quod Socii prohibiti sunt, ne Sacram Victimam immolarent. Quam vehementer doluit, tam patienter tulit, hoc sibi, et suis negari solatium, quod unum esse, ajebat, in rebus calamitosis. Ille vero, quoties externus homo, qui navis erat Sacerdos, ad Aram faciebat; coelesti edulio reficiebatur. Caetera, nihil defecit a mirabili pietate, ac magnanimo corde, quod in Oceano trajiciendo demonstraverat: eo autem laudabilior fuit in praesenti navigatione, quod copiosissima se obtulit messis aerumnarum; quas alibi a nobis memoratas, lubenter hic praetermittimus. In illis omnibus apparebat imperturbata Dionysii tranquillitas; a quo non prodibant,